

# จิตวิญญาณทางศาสนาภายใต้ผลงานของสวีตี้ซาน

## 论许地山笔下的宗教精神

### Religion within the Writings of Xu Dishan

许美珠<sup>1</sup>

**บทคัดย่อ:** สวีตี้ซานไม่ได้เป็นเพียงแค่นักเขียนสมัยใหม่ของจีนคนหนึ่งเท่านั้น ในขณะเดียวกันเขายังเป็นผู้เชื่อในศาสนาอย่างตั้งมั่นเคร่งครัดอีกด้วย จุดที่ต่างจากนักเขียนคนอื่น ๆ คือผลงานของเขามีจิตวิญญาณทางศาสนาและกลิ่นอายต่างแดนอยู่ด้วย “นกมิ่งมิ่งเหนี่ยว” “แมงมุมต๋อโย” และ “ภรรยาพ่อค้า” ผลงานทั้งสามชิ้นนี้ของเขานี้ต่างใช้ประเทศเอเซียตะวันออกเฉียงใต้เป็นฉากหลัง ยิ่งไปกว่านั้นแนวคิดจากผลงานทั้งสามเรื่องนี้มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดในทางศาสนาเป็นอย่างมาก

**คำสำคัญ:** สวีตี้ซาน; ศาสนา; ศาสนาพุทธ; ศาสนาคริสต์

**摘要:** 许地山不单是一个平凡的中国现代作家，同时他也是一个真诚的宗教信徒。与其他作家不同的是在他的笔下存在着宗教精神和异国情调的色彩。他的《命命鸟》、《缀网劳蛛》、《商人妇》等三部作品中都是以东南亚国家为背景，更何况在作品中的命题与宗教教义相关密切。

**关键词:** 许地山；宗教；佛教；基督教

<sup>1</sup> กรณิฐา เมธีรัตนไพศาล นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะภาษาจีน สาขาวรรณคดีสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยหนานจิง สาธารณรัฐประชาชนจีน  
许美珠，南京大学中国新文学研究中心，南京大学文学院中国现当代文学专业硕士研究生  
Kannitha Metheeratanapaisan, M.A. Candidate in Modern and Contemporary Chinese Literature Major, Center for research of Chinese New Literature of Nanjing University, Faculty of Liberal Arts, Nanjing University, P.R.China

**Abstract:** Xu Dishan not only had characteristics of other modern Chinese author, he was also a devoted religious follower. In contrast with other author of his time, his writings further include vivid renditions of religiosity and exoticism. His three stories, *The Life Bird*, *Mending the web*, *Merchant's Wife*, all take south-east Asia as a backdrop, and the themes within these works are closely connected with religious teachings.

**Keywords:** Xu Dishan; religion; Buddhism; Christianity

在“五四”前后这一段时代的新文化群体和文人作家中，由于许多因素，大部分作家受到外来文化的影响。作家们通过自己的创作来表达自己的观点，有不少作家积极探索人生的意义。对于中国当时的的问题，许地山很显然地提倡宗教的需要。“文学为人生”是许地山在作品中一直表明目的。他借宗教的意象来表达人生的精神，这一点是许地山跟其他同时代作家不同的地方。他的作品大多数充满着浓郁的宗教精神和异国情调的色彩。许地山的作品中的哲理含有现实性，他虽然重视宗教，但却反对迷信。这对其时代来说是一个非常合适的哲理。

许地山（1893-1941）生于台湾的一个爱国主义的家庭。他的父亲许南英参加甲午战争，因为中国战败，割让台湾，所以携带家人离开台湾搬回大陆，落籍在福建漳州。他的母亲笃信佛教，舅舅是一位禅宗和尚。他经常阅读外祖父送他母亲的许多佛教经典著作。不管他对佛教有没有兴趣，生长于崇佛家庭如此环境的他，自然而然受到佛教思想的熏陶，于是，跟其他作家比较起来可以说许地山更了解佛教教义。许地山在 1917 年考入燕京大学文学院。虽然他当时的考分很高，可以选更好的大学，但是他还是选择燕京大学，因为那里是一所基督教会学校。这时候可以看出他对宗教有多么浓厚的兴趣。从他的学历来看：两个文学学

士学位个文学学位，一个神学学士学位，一个文学硕士学位，他能够把宗教和文学融合在一起。他通过作品中的主人公的行为展示他的个人思想。茅盾在《落花生论》中说过：“许地山的作品中主人公的思想多少和宗教有关系，他们都不不过在教义里拈取一篇来帮助他们造成自己的人生哲学罢了。”<sup>1</sup>笔者认为他的创作不但体现了他的宗教精神，还体现了他的人生观。

## 一、在许地山笔下的人生观和宗教的价值

许地山写过一篇十分朴素的《落花生》。他以“落花生”为笔名，因为他爱落花生。他说：“落花生无论何等人，都可以用贱价买它来吃，都喜欢吃它。花生的用处固然很多；但有一样是很可贵的。这小小的豆不像那好看的苹果、桃子、石榴，把它们的果实悬在枝上，鲜红嫩绿的颜色，令人一望而发生羡慕之心。它把果子埋在地下，等到成熟才容人把它挖出来。人要像花生，因为它是有用的，不是好看而无用的东西。”他把落花生的精神贯彻在他的做人、写作和教学中。人生的价值在于内心的品质，而不是外面的形象。茅盾在《落花生论》中说过：“许地山在燕京大学念书的时候，头发养的长长的，大拇指上是一个挺大的白玉斑戒，衣服的式样是自己发明的。同学们叫他‘怪人’！”<sup>2</sup>他似乎不在乎别人怎么看他，因为在他的眼里品质比形象重要得多。

许地山非常重视宗教。在《我们要什么样的宗教》<sup>3</sup>里他分析宗教的必要性为：

---

<sup>1</sup> 周俟松、杜如森 1989《许地山研究集》，南京大学出版社，第187页。

<sup>2</sup> 周俟松、杜如森 1989《许地山研究集》，南京大学出版社，185-186页。

<sup>3</sup> 许地山《我们要什么样的宗教》，《晨报副刊》，1923年4月14日。

一是凡宗教必有特别的理想，这个理想是人类所欲达到，而为人间生活所必要有；二是凡宗教全要想解决“人生目的”的问题；三是凡在宗教团体的人，必用自己的宗教理想，表现于实行上；四是凡宗教必不满足于现实生活，以现实生活是病害的，不完全的，都是要想法子，去驱除他，或改正他；五是凡宗教皆栽培，节制，完成人类的欲望，人类欲望大约有三：肉欲、我欲、意欲。如果仔细地分析会发现，在人生当中少不了宗教色彩。有的人只看到宗教的柔弱方面，而忽视宗教的刚强之处。如：信徒对圣人的崇拜太极端，听从他的主张，甚至把自己当成为奴。假如不听从的话会受罚什么的，导致被人们认为宗教崇拜的威权太强了。

许地山认为宗教精神是不可缺少的。经过分析了中国宗教精神之后，许地山指出，中国人所需要宗教的八个方面为：一是要容易行的，即人在日常当中人们可以不用多费力就可以实行善业；二是要群众能修习的。无论何等人都是可以受持；三是要道德情操标准很强的；四是要有科学精神的。许地山认为科学能对世界上的物质正确的解释。有了正确的解释就会有正确的知识，然后就会离不开正确的智慧和正确的宗教信仰；五是要富有感情的。有感情才有令人不能不去作的动力；六是要有世界性质的。因为人与人之间会有交通的可能，中国不可能不跟外国交通，所以世界性质的宗教才是适合中国；七是要注重生活的；八是要合于情理的。这八个方面是儒、佛、道、基督多种的宗教的合一。各派宗教具有共同之处。其实在中国的历史上，佛耶两派外来宗教早已传入到中国。许地山却不认为中国古代人对宗教的崇拜是正确的，因为中国古代跟他在生活的那个时代的情况差别很大。历史只能当作案例，也不一定要照样重复。所以，应该先研究而分析那些历史上的问题，然后

思考最适合当时中国的正确答案。许地山强调时间的因素，虽然据他指出上述的理论来选社会当中存在的最适合中国的宗教是很难的，但是最终貌似认为当时的基督教发展倾向合于他所提出的理论。

当中国知识分子都瞧不起宗教，尤其是基督教，许地山就在后期的作品《玉官》里指出基督教的教义能力。有一次，玉官和一群妇女被军队抓去，兵士们要对妇女们冒犯时，玉官勇敢地说出了类似宗教伦理书的教训话，那般兵士不知不觉把妇女们放开，然后玉官还说服他们，并和那些妇女们唱圣诗，最终兵士们就退回去。玉官想《新旧约圣书》还是真的起作用。许地山相信以宗教教义的“慈”或“爱”来治疗那些士兵还是管用的。海外华人学者夏志清先生认为：“值得我们注意的重心是，许地山在这篇小说里很成功地采用了理解人生的宗教观点，超越了当时文学作品中流行的人道主义和‘义愤填膺’的情绪。”<sup>1</sup>

虽然许地山提倡中国人需要宗教，不过同时也是宗教怀疑论者。1916 年他在漳州华英中学教书时，加入伦敦会基督教会，他逐渐对宗教仪式反感。《玉官》中看得出来他对宗教产生怀疑。在陌生的屋里听到外面许多的声音，主人公玉官感觉好害怕，睡不着觉。于是拿着书包里的《圣经》打开念一下，心里才会平静下来。玉官抱着《圣经》睡着了。但是，夜间她觉得被鬼压得几乎喘不过气，心里想中国鬼肯定不怕圣经。后来随身携着《易经》，就不见得那种古怪的事了。在这里可以看出作者对基督教产生了一种怀疑，也对基督教没有信心。《圣经》真的可以帮助、保护人类吗？作者描写道：“其实她对于她自己的信仰，如说摇动是太重的话，最少可以说是弄不清楚。她也不太想做传

---

<sup>1</sup> 夏志清著 刘绍铭等译 2005 《中国现代小说史》，复旦大学出版社，第 66 页。

道，一心只等建德回来，若能给她一个恬静安适的生活，心里就非常满足了。”

有人问玉官：“上帝若是慈悲，为什么容魔鬼到别处去害人，然后定被害者的罪？”她只能回答道：“那是奥妙的道理，不是人智与语言所能解明的。”玉官一直希望她的儿子建德将来能得一官半职，但牧师们希望建德将来当传教士。这两个希望是恰恰相反的。若当了官，要进学得拜孔孟的牌位，那就是拜了偶像。在基督教文化上是犯戒的。所以不能同时当官和当虔诚的基督教徒。作者是否指出宗教规范有它们的限制，不是一切由自己做主的。作者在这情况下选择的办法是把建德送到国外去念书。不难看出这是一个逃避问题的办法。

许地山一方面提倡中国人需要宗教，一方面对宗教产生怀疑，这两者是否自相矛盾？其实他早就在 1923 年发表的《我们要什么样的宗教？》文章中写得清楚。宗教其实是占人生最大的部分，人的行动大部分都含着宗教色彩。所谓的宗教也不能随便信之。人总是以为宗教的那些经典越听不懂越好，有的道理人不易了解，亦无必要了解。如果没有思考过，那个宗教就会变成许地山所说的“巫祝的宗教”，就是参与者不真正地理解宗教的意义如何。玉官的确是很好例子。夏志清先生认为：“《玉官》并不全是一篇替基督教说话的作品：它的女主角彻头彻尾是个中国人，而且也缺乏理解基督教中心教义的知识能力。”<sup>1</sup>

不管许地山信仰哪一派宗教，他不是全都吸收其宗教教义，反而一向经过反思才信之。在不少的中国知识分子轻视宗教的现象中，认

---

<sup>1</sup> 夏志清 2005 《中国现代小说史》，复旦大学出版社，第 66 页。

为宗教是一种迷信，但是在许地山的视角中宗教却有很大的重要性，所以他写出充许多满着宗教精神的创作。

## 二、许地山的作品与东南亚国家的宗教

对于佛教教义，许地山在《空山灵雨》弁言中说：“生本不乐”。笔者认为其说法是很接近佛教教义的。如果许地山真的是从佛教教义想出所谓人生是苦的观念来，那么他是否在认为佛教教义对人生的看法只有悲哀、不快乐呢？所以选择信仰充满希望的基督教。不管怎么样，他的许多代表作品还是强调佛教教义，他认为这就是对现实苦难的很好的药方，尤其是将“爱的哲学”建立在人心的基础上。

在东南亚人文化中，传统宗教文化占有十分突出的地位。传统宗教信仰跟各东南亚国家的社会生活的关系有相当密切，而难以分开。可以说，不懂东南亚人的传统宗教，就无法真正了解东南亚国家民族文化和社会。

不管是缅甸、新加坡还是马来西亚，这些东南亚国家的文化都受宗教的深刻影响。他们日常生活当中的风俗习惯几乎都与宗教信仰有关系。所谓的宗教信仰不啻是佛教，还包括从西方传来的基督教、伊斯兰教、印度教、中国传统的道教、儒家（教）及本土民间信仰。最重要的特点是在东南亚人中，宗教信仰具有多元化的综合性。他们所敬奉的偶像是既有佛教系统的，也有儒家系统的，或者都信仰大乘佛教和小乘佛教。就是说一个人可以同时信奉多种宗教信仰系统。

在许地山的《命命鸟》、《缀网劳蛛》、《商人妇》等三部作品中都是以东南亚国家为背景的。上面有说过在东南亚国家宗教地位非常重要。许地山的这些作品都有跟宗教相关的命题。在《命命鸟》中宣扬

了“人生是苦”的命题。两个主人公加陵和敏明相爱，因为双方家长的反对，所以不能实现自己的爱情，就选择自尽。他们走入水中，得到了永恒的解脱。这篇小说以缅甸为背景。缅甸是佛教之邦，那里的佛教是从印度传过来的小乘佛教。据印度的传统观念，“涅槃”意味着通过生死轮回的一种摆脱，达到空虚、寂静、安稳之境。涅槃是佛教信徒所追求的最理想的境界。有的佛教信徒认为涅槃就是死后的极乐世界。《命命鸟》中的男女主人公加陵和敏明就像一身两头之命命鸟，一死皆死。他们相信死了以后会到极乐世界永远在一起，实现他们的梦想。但是涅槃的目的是能够达到空虚而摆脱一切之程度。笔者认为如果把他们的自杀视为达到涅槃的捷径，其说法也值得重新思考。他们的自杀是因为感到厌世了，而真正的目的是为了未来的极乐世界，两个人能够永恒在一起。作者描写道：“他们走入水里，好像新婚的男女携手入洞房那般自在，毫无一点畏缩。”从中可以知道他们不是消灭“我执”而达到“空虚”（涅槃），他们并没有消灭我执的念头。所以只能说他们的自杀是为了追求极乐世界的来世而已，不能判断他们追求的是涅槃。

《命命鸟》这部小说虽然最终的结果好像是悲剧，男女主人公一起自杀，但是作者所描写的竟然不能算是纯粹的悲剧。中国现代大作家沈从文在《论落花生》说道：“《命命鸟》取喜剧形式作悲剧收场。”笔者作为一个东南亚人，尤其是佛教信徒就算没有研究那么深奥佛教文化，但还能理解《命命鸟》的主题。笔者不认同男女主人公的选择，但不能否认类似的情节是常见的。比如：加陵的父亲很希望自己的儿子出家当和尚。佛教相信出家能够为父母积福。那时候可以说要儿子出家一直是父母的愿望，因为时间的因素，所以现在很难得断定该念头是否还普遍的存在。这种意识形态甚至与中国传统文化思想的儒家恰恰有冲

突。儒家说：“百事孝为先”和“身体发肤，受之父母，不敢毁伤，孝之始也。”儒家如此重视家庭社会制度，而佛教讲的是放弃世俗，达到空虚的境界。

在《缀网劳蛛》这篇小说中，女主人公尚洁人生的态度含有多元宗教精神，不光是一种纯粹的宗教精神。尚洁表现这种顺其自然的态度，这就是道家主要的教义，而佛教认为世间万物都遵循着一定的因缘而破灭，主观心性更要圆满自足，洁净无染。同时，尽管尚洁不断地遭受各种各样苦难，她始终保持基督教的“博爱”和“宽容”精神。笔者认为尚洁有很像耶稣之处，不管遇到什么困难，都能保持平静，不埋怨别人。尚洁对贼人的宽容，她看到被抓住的贼人受了伤，不但不怨恨他，还把他进屋躺在床上救了他，使得她的丈夫长孙可望因为醋意而用刀刺伤了尚洁。尽管她的丈夫这样的对待她，但是尚洁还是保持冷静，毫无埋怨他。依据佛教的一个教义看来，其女主人公的心态一直含着佛教的“舍”，即不管快乐还是悲伤都保持冷静，不动摇的平衡心。

《商人妇》小说中的主人公惜官的生命遇到了许多世间之苦，但却说：“人间一切的事情本来没有什么苦乐的分别：你造作时是苦，希望时是乐；临事时是苦，回想时是乐。我换一句说，眼前所遇的都是困苦；过去，未来的回想和希望都是快乐。”她如此表示她想通过苦乐的界限，能达到精神上的安慰和调解。她所经历过的事情都有快乐在内，不必为她叹气，要把眼前的事情看开才好。惜官说：“人类底被压迫是普遍的现象。最大的压迫还是自然的势力……我不信人类在自然界里会有得到最后胜利底那一天。地会老，天会荒，人类也会碎成星云尘，随着太空里某个中心吸力无意识地绕转。所以我看见底处处都是悲剧；我所感底事事都是痛苦。”她感悟到这是必然的现象，所以要除去所谓的

烦恼，就要用消灭“我执”，达到“空虚”的方法。在这篇小说跟《缀网劳蛛》中的主人公尚洁有共同的态度。她们都是按着顺其自然的道理过日子。“顺其自然”是道家的核心思想。同时，佛教也劝人看开看淡世事，不必为那些事烦恼，因为这是自然的。

总之，许地山的创作体现出许多宗教文化，如：佛教、道教、儒家（教）、基督教等宗教文化。他的四个学位主要研究文学和宗教。文学和宗教都是他所擅长的，不难猜测出他的作品会出现什么样的风格。虽然他住过美国和英国，但在他的创作中很少提到他对那些西方国家文化有熟悉或者欣赏。他还是选择写关于亚洲为背景。不能否认在亚洲宗教比欧洲多元化，所以能把多派的宗教精神跟写作融合在一起。

## 参考文献

倪婷婷。2005。《“五四”作家的文化心理》。南京：南京大学出版社。

汪应果、吕周聚。2007。《现代中国文学史》。南京：南京大学出版社。

夏志清。2005。《中国现代小说史》刘绍铭等译。上海：复旦大学出版社。

许地山。1951。《许地山选集》。北京：开明书店。

许地山。2007。《空山灵雨》。天津：天津教育出版社。

许地山。《我们要什么样的宗教？》载《晨报副刊》，1923年4月14日。

周俟松、杜如淼。1989。《许地山研究集》。南京：南京大学出版社。

## บทแปล

# จิตวิญญาณทางศาสนาภายใต้ผลงานของสวีตี่ซาน

แปลโดย กรรณิฐา เมธีรัตนไพศาล<sup>1</sup>

ในกลุ่มขบวนการวัฒนธรรมใหม่และนักเขียนในช่วงสมัยสี่พฤษภาคม<sup>2</sup> นั้น เนื่องจากปัจจัยหลายประการทำให้นักเขียนส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติ บรรดานักเขียนได้แสดงความคิดเห็นผ่านทางผลงานของตัวเอง และมีนักเขียนอีกจำนวนไม่น้อยที่พยายามเสาะหาความหมายของชีวิต สำหรับปัญหามัยดังกล่าวในประเทศจีนนั้น สวีตี่ซานได้เสนอความจำเป็นในการนับถือศาสนาอย่างเห็นได้ชัด “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” เป็นเป้าหมายที่ปรากฏในผลงานของเขามาโดยตลอด เขายืมใช้แนวคิดทางศาสนาแสดงถึงแนวคิดของชีวิต และนี่คือสิ่งที่เขาแตกต่างจากนักเขียนร่วมสมัยคนอื่น ๆ ผลงานส่วนใหญ่ของเขาจะมีสีส่นของแนวคิดด้านศาสนาและกลืนอายุต่างประเทศ หลักปรัชญาในผลงานของสวีตี่ซานแฝงไปด้วยความเป็นไปได้จริง แม้ว่าเขาจะให้ความสำคัญกับศาสนา แต่ทว่ากลับต่อต้านความเชื่อที่หลงมกมาย หลักปรัชญานี้ถือว่าเหมาะสมกับยุคสมัยประเทศจีนในตอนนั้น

สวีตี่ซานมีชีวิตอยู่ในปี ค.ศ.1893-1941 เขาเกิดในครอบครัวที่รักชาติครอบครัวหนึ่งในไต้หวัน สวีหนานอิงซึ่งเป็นพ่อของเขาเข้าร่วมสงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่หนึ่ง เนื่องจากจีนแพ้สงครามจนเสียไต้หวันให้กับญี่ปุ่น ดังนั้นจึงพาครอบครัวย้ายไปอยู่ที่จีนแผ่นดินใหญ่ลงหลักปักฐานที่เมืองจางโจว มณฑลฮกเกี้ยน แม่ของสวีตี่ซานเคร่งในศาสนาพุทธ ลูกของเขาเป็นพระสงฆ์ เขามักจะอ่านคัมภีร์พุทธที่ตาเคยมอบให้แม่ของเขาบ่อยๆ ไม่ว่าเขาจะมีความสนใจในพุทธศาสนาหรือไม่ เมื่อเติบโตมาในสภาพแวดล้อมเช่นนี้แล้ว ย่อมได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธเป็นธรรมดา ดังนั้นแล้ว เมื่อเทียบกับนักเขียนคนอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่าสวีตี่ซานเข้าใจในคำสอนของศาสนาพุทธมากกว่าคนอื่น ๆ สวีตี่ซานได้เข้าศึกษาคณะ

<sup>1</sup> นักศึกษาปริญญาโท คณะภาษาจีน สาขาวรรณคดีสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยหนานจิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

<sup>2</sup> สมัยสี่พฤษภาคมอยู่ในช่วงประมาณปี ค.ศ.1917-1927 มีการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาเพื่อปลดปล่อยความคิดและวัฒนธรรมใหม่ โดยสนับสนุนแนวคิดประชาธิปไตยและวิทยาศาสตร์ของประเทศทางตะวันตกเป็นหลัก ทั้งนี้ยังปลุกกระแสแนวคิดรักชาติด้วย

มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเยินจิงในปี ค.ศ. 1917 แม้ว่าคะแนนของเขาในตอนนั้นอยู่ในระดับที่สามารถเลือกมหาวิทยาลัยได้ดีกว่านี้ได้ แต่เขายังคงเลือกมหาวิทยาลัยเยินจิง เพราะว่าที่นั่นเป็นสถาบันคริสต์แห่งหนึ่ง จากตอนนี้อาจเห็นได้ว่าเขามีความสนใจในศาสนา มากเพียงใด จากประวัติการศึกษาของเขาอันได้แก่ ปริญญาตรีด้านวรรณคดีสองใบ ปริญญาตรี ด้านเทวศาสตร์หนึ่งใบ และปริญญาโทด้านวรรณคดีหนึ่งใบ ด้วยเหตุนี้ทำให้ เขาสามารถนำศาสนา มารวมกับวรรณคดีได้อย่างดี เขาแสดงความคิดผ่านทางตัวละครเอก ไว้ในผลงาน เหมาดุน<sup>1</sup> นักเขียนจีนเคยกล่าวใน “พูดถึงถั่วลิสง” ว่า “ความคิดของตัวละคร เอกในผลงานของสวีตี้ซานมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาไม่มากนักน้อย พวกเขาก็แค่หยิบยก ปรัชญาชีวิตที่ช่วยสร้างสรรค์ตัวเองมาใส่ในคำสอนของศาสนาเท่านั้นเอง” ผู้เขียนเห็นว่า ผลงานของเขาไม่เพียงแค่แสดงออกมาถึงจิตวิญญาณทางศาสนาเท่านั้น ยังแสดงถึงมุมมอง ชีวิตอีกด้วย

### 1) มุมมองชีวิตและคุณค่าของศาสนาภายใต้ผลงานของสวีตี้ซาน

สวีตี้ซานเคยเขียนบทความที่เรียบง่ายบทหนึ่งชื่อว่า “ถั่วลิสง” เขาใช้ชื่อนามปากกาว่า “ถั่วลิสง” เพราะว่าเขาชื่นชอบถั่วลิสง เขากล่าวว่า “ไม่ว่าคนชนชั้นไหนต่างก็สามารถซื้อถั่วลิสงมากินได้ในราคาถูก ต่างก็ชอบกินมัน แม้ว่าประโยชน์ของถั่วลิสงมีอยู่มากมาย แต่มีอยู่อย่างหนึ่งที่มีคุณค่ามาก ถั่วเม็ดเล็กๆ นี้ไม่เหมือนแอปเปิล ลูกท้อ ทับทิม ที่มีรูปโฉมน่ามอง ผลของมันเมื่อแขวนอยู่บนกิ่งก้าน สีแดงสีเขียวยดใส ทำให้คนมองแล้วเกิดความอิจฉา ถั่วลิสงนั้นใช้เมล็ดฝังลงดิน รอนจนกระทั่งสุกงอมถึงให้คนขุดขึ้นมาได้ คนต้องเหมือนถั่วลิสง เพราะว่ามันมีประโยชน์ไม่ใช่แค่สิ่งสวยงามแต่ไร้ประโยชน์” เขานำเรื่อง ถั่วลิสงมาเป็นแบบในการดำเนินชีวิต เขียนงานและการสอน คุณค่าของชีวิตอยู่ที่คุณสมบัติภายในจิตใจ ไม่ใช่ภาพลักษณ์ภายนอก เหมาดุนกล่าวใน “พูดถึงถั่วลิสง” ว่า “ตอนที่สวีตี้ซานเรียนหนังสืออยู่ที่มหาวิทยาลัยเยินจิง เขาไผ่ผอมยาว นิ้วโป้งใส่แหวนลายหยกขาววงใหญ่ เขาเป็นคนออกแบบการแต่งกายเอง เพื่อนนักศึกษาเรียกเขาว่า “คนแปลก”!”<sup>2</sup>

<sup>1</sup> เหมาดุนเป็นนักเขียนร่วมสมัยกับสวีตี้ซาน มีชีวิตอยู่ในปี1896-1981

<sup>2</sup> แปลโดยผู้เขียน

เหมือนว่าเขาไม่สนใจที่คนอื่นจะมองเขาอย่างไร เพราะว่าในสายตาของเขาคุณสมบัติภายในสำคัญกว่าภาพลักษณ์ภายนอกมากนัก

สวี่ตี้ซานให้ความสำคัญกับศาสนาเป็นอย่างมาก ในบทความเรื่อง “พวกเราต้องการศาสนาแบบใด” เขาได้วิเคราะห์ลักษณะจำเริญของศาสนาไว้ดังนี้ **หนึ่ง** ศาสนาโดยทั่วไปแล้วจะต้องมีแนวคิดสูงสุดเป็นพิเศษ แนวคิดสูงสุดนี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการบรรลุให้ได้ และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในโลกมนุษย์ **สอง** ศาสนาโดยทั่วไปแล้วต่างก็ต้องการที่จะแก้ไขปัญหาเป้าหมายชีวิตของมนุษย์ **สาม** บุคคลในองค์กรศาสนานั้นจะต้องใช้แนวคิดสูงสุดของศาสนาตนเองแสดงออกมาในรูปแบบของการปฏิบัติได้จริง **สี่** ศาสนาโดยทั่วไปจะต้องไม่พอใจกับชีวิตในความเป็นจริง มองว่าชีวิตในความเป็นจริงนั้นอ่อนแอไม่แข็งแรง ไม่สมบูรณ์แบบ ดังนั้นจึงต้องคิดหาวิธีจัดการนั้น หรือเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น **ห้า** ศาสนาโดยทั่วไปต่างก็สร้างสรรค์ ควบคุม และบรรลุความปรารถนาของมนุษย์ได้ ความปรารถนาของมนุษย์มีสามแบบ ได้แก่ ความปรารถนาทางเนื้อหนัง ความปรารถนาส่วนตน ความปรารถนามุ่งมั่นสูงสุด ถ้าจะวิเคราะห์ให้ละเอียดก็จะพบว่าในชีวิตของมนุษย์นั้นขาดบทบาทของศาสนาไม่ได้ บางคนเห็นแต่จุดอ่อนของศาสนา แล้วมองข้ามจุดแข็งของศาสนาไป ตัวอย่างเช่น สวรรค์ในศาสนาอย่างสุดโต่ง เชื่อคำสอนของศาสดาจนทำให้ตัวเองกลายเป็นทาสไป ถ้าเกิดว่าไม่เชื่อในคำสอนก็จะถูกลงโทษอะไรทำนองนั้น ทำให้ผู้คนมองว่าอำนาจในแรงศรัทธาของศาสนานั้นมากเกินไป

สวี่ตี้ซานเห็นว่าจิตวิญญาณทางศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ จากการวิเคราะห์จิตวิญญาณทางศาสนาในจีนแล้ว เขาได้ชี้ให้เห็นลักษณะ 8 ประการของศาสนาที่คนจีนต้องการ ได้แก่ **หนึ่ง** สามารถปฏิบัติได้ง่าย ก็คือผู้คนสามารถทำความดีได้ง่ายในชีวิตประจำวันโดยไม่ต้องลงแรงมาก **สอง** จะต้องฝึกบำเพ็ญไปด้วยกันเป็นหมู่ ไม่ว่าคนระดับไหนก็สามารถทำได้ **สาม** หลักมนุษยธรรมต้องแข็งแรง **สี่** ต้องมีความเป็นวิทยาศาสตร์ สวี่ตี้ซานเห็นว่าวิทยาศาสตร์สามารถอธิบายสรรพสิ่งในโลกนี้ได้อย่างถูกต้อง เมื่อมีการอธิบายอย่างถูกต้องแล้วก็จะเกิดความรู้ที่ถูกต้อง ดังนั้นแล้วก็จะพบกับสติปัญญา ความเชื่อและศาสนาที่ถูกต้องด้วย **ห้า** ต้องเต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึก เมื่อมีความรู้สึกก็จะมีแรงผลักดันให้คนปฏิบัติตามได้ **หก** มีลักษณะความเป็นสากลโลก เพราะว่ามีความเป็นไปได้ในการสื่อสารติดต่อระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ประเทศจีนไม่มีทางที่จะไม่ติดต่อกับ

ต่างประเทศ ดังนั้นศาสนาที่มีลักษณะความเป็นสากลโลกถึงจะเหมาะสมกับประเทศจีน **เจ็ด** ต้องให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิต **แปด** ต้องมีความสมเหตุสมผล ลักษณะทั้ง 8 ประการนี้เป็นการหลอมรวมของศาสนาต่างๆ อันได้แก่ ขงจื๊อ พุทธ เต๋า คริสต์ แต่ละศาสนามีจุดร่วมกัน อันที่จริงแล้วในประวัติศาสตร์จีนนั้น ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ต่างก็เข้าสู่ประเทศจีนช้านานแล้ว สวีตี้ซานกลับไม่เห็นว่าการศรัทธาในศาสนาของคนจีนโบราณนั้นถูกต้อง เพราะว่าสภาพการณ์ในสมัยนั้นกับสมัยจีนโบราณมีความแตกต่างกันมาก ประวัติศาสตร์เป็นได้เพียงกรณีศึกษาที่ไม่จำเป็นต้องทำตามแบบฉบับเสมอไป ดังนั้นควรจะศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาในประวัติศาสตร์ก่อน จากนั้นก็พิจารณาคำตอบที่ถูกต้องที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ประเทศจีนในตอนนั้น สวีตี้ซานเน้นเรื่องปัจจัยของกาลเวลา แม้ว่าหลักการที่เขาเสนอมานั้นจะหาศาสนาที่เข้ากับสังคมจีนในตอนนั้นได้ยากมาก แต่ว่าในท้ายที่สุดแล้วเขาก็เหมือนจะเห็นว่าศาสนาคริสต์ในช่วงที่มีแนวโน้มในการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ นั้นสอดคล้องกับหลักการค้นหาศาสนาที่เขาเสนอมา

ในขณะที่ปัญญาชนจีนต่างดูถูกศาสนาโดยเฉพาะศาสนาคริสต์นั้น สวีตี้ซานได้กล่าวถึงประสิทธิผลของคำสอนศาสนาคริสต์ไว้ในผลงานช่วงหลังที่ชื่อว่า “อ๊กวน” มีครั้งหนึ่งอ๊กวนและผู้หญิงกลุ่มหนึ่งถูกทหารจับตัวไป ขณะที่เหล่าทหารจะล่วงเกินพวกผู้หญิงกลุ่มนั้น อ๊กวนก็กล้าที่จะพูดคำสั่งสอนออกมาเสมือนว่าหลุดออกมาจากหนังสือจริยธรรมของศาสนา เหล่าทหารนั้นก็ปล่อยพวกผู้หญิงโดยไม่รู้ตัว แล้วอ๊กวนยังได้พูดเกลี้ยกล่อมพวกเขา ทั้งยังร้องเพลงสรรเสริญพระเจ้ากับพวกผู้หญิงกลุ่มนั้นอีกด้วย ในที่สุดทหารก็ถอยกำลังออกไป อ๊กวนจึงคิดว่าคัมภีร์พันธสัญญาเดิมและใหม่ใช้ได้ผลจริง สวีตี้ซานเชื่อว่า ใช้หลักคำสอนของศาสนาที่ว่าด้วย “กรุณา” และ “ความรัก” มาบำบัดรักษาพวกทหารนั้นยังได้ผลอยู่ เขียวจื่อซิงนักวิชาการจีนโพ้นทะเลให้ความเห็นว่า “สิ่งที่เป็แกนหลักที่น่าสังเกตคือนิยายเรื่องนี้ของสวีตี้ซานใช้มุมมองทางศาสนาในการเข้าใจชีวิตมนุษย์ได้สำเร็จ นำหน้าหลักมนุษยธรรมและใช้คุณธรรมมาปลุกใจที่กำลังเป็นกระแสอยู่ในผลงานวรรณกรรมสมัยนั้น”<sup>1</sup>

<sup>1</sup> แปลจาก 夏志清 2005 《中国现代小说史》，复旦大学出版社，第 66 页。

แม้ว่าสวีสต์ซันจะเสนอว่าคนจีนจำเป็นต้องนับถือศาสนา แต่ว่าในขณะเดียวกันก็เป็นผู้สงสัยในศาสนาด้วยเช่นกัน ตอนที่เขาสอนโรงเรียนประถมที่เมืองจางโจวในปี 1916 ได้เข้าร่วมสมาคมคริสต์ลอนดอน เขาค่อยๆ รู้สึกไม่พอใจกับพิธีกรรมทางศาสนา ในเรื่องอึกวนจะเห็นได้ว่าเขาเกิดความสงสัยในศาสนา ภายในห้องที่ไม่คุ้นเคยได้ยินเสียงมากมายจากภายนอก อึกวนซึ่งเป็นตัวละครเอกรู้สึกหวาดกลัวมากจนนอนไม่หลับ ครั้นแล้วจึงหยิบคัมภีร์ไบเบิลจากกระเป๋ามาเปิดอ่านสักครู่ ใจถึงจะสงบนิ่งขึ้น อึกวนกอดไบเบิลนอน แต่ว่าตอนกลางคืนเธอรู้สึกว่ามีผีมากดทับจนหายใจไม่ออก ในใจคิดว่าผีจีนไม่กลัวไบเบิลเป็นแน่แท้ ดังนั้นจึงพกคัมภีร์อึ้งจิ้ง<sup>1</sup>ติดตัวอยู่ตลอดเวลา แล้วก็ไม่เจอเรื่องแปลกๆ แบบนั้นอีกแล้ว จากตรงนี้จะเห็นได้ว่าผู้แต่งเกิดความสงสัยในศาสนาอย่างหนึ่ง ทั้งยังไม่ค่อยมั่นใจในศาสนาคริสต์ คัมภีร์ไบเบิลสามารถช่วยเหลือและปกป้องมวลมนุษยชาติได้จริงหรือไม่? ผู้แต่งบรรยายว่า “อันที่จริงแล้วสำหรับความศรัทธาของเธอ (อึกวน) นั้นจะใช้คำว่าสั่นคลอนก็ดูเหมือนจะหนักเกินไป อย่างน้อยที่สุดอาจจะพูดได้ว่าไม่ชัดเจน เธอ (อึกวน) ไม่ได้อยากเผยแผ่ศาสนามากนัก มีจิตใจมุ่งไปที่การรอคอยเจียนเต๋อ (ลูกชาย) กลับมา ถ้าสามารถมีชีวิตที่สงบสุขเรียบง่ายก็พอใจมากแล้ว”

มีคนถามอึกวนว่า “ถ้าพระเจ้าเมตตาจริงทำไมให้ผีมาทำร้ายคนไปทุกที แล้วมากำหนดให้เป็นบาปของผู้ที่ถูกทำร้าย” เธอได้แต่เพียงตอบกลับว่า “นั่นเป็นเหตุผลที่เข้าใจลำบาก ไม่ใช่สติปัญญาคนและภาษาสามารถอธิบายได้” อึกวนหวังตลอดว่าอยากให้เจียนเต๋อรับราชการในอนาคต แต่เหล่าบาทหลวงหวังว่าอยากให้เจียนเต๋อกลับมาเป็นมิชชันนารี ความหวังสองอย่างนี้ตรงข้ามกันพอดี หากว่ารับราชการ ก็ต้องเคารพบูชาป้ายของจื้อและเมิ่งจื้อ ซึ่งก็คือเคารพบูชาเทพเจ้า สำหรับศาสนาคริสต์แล้วถือว่าผิดหลักคำสอนของศาสนา จึงไม่สามารถรับราชการและนับถือศาสนาคริสต์อย่างเคร่งครัดได้ในเวลาเดียวกัน ผู้แต่งกำลังชี้ให้เห็นถึงขอบเขตจำกัดของศาสนาที่ไม่ใช่ตัวเองปฏิบัติได้อย่างอิสระ ผู้แต่งได้เลือกวิธีแก้ไขปัญหานี้ที่นี้ไว้ด้วยการส่งเจียนเต๋อไปเรียนต่างประเทศ มองได้ไม่ยากกว่าวิธีนี้เป็นวิธีหลีกเลี่ยงปัญหา

---

<sup>1</sup> คัมภีร์อึ้งจิ้งเป็นคัมภีร์เก่าแก่ของจีนโบราณว่าด้วยเรื่องการเปลี่ยนแปลง ผู้เขียนมองว่าสวีสต์ซันใช้คัมภีร์นี้เสมือนเป็นคัมภีร์กันผีได้ อาจชี้ให้เห็นได้ว่าผู้แต่งกำลังจะบอกว่าคนจีนสมัยนั้นตีความคัมภีร์จีนโบราณผิดเพี้ยนไป

ในด้านหนึ่งสวี่ต๊ชานได้เสนอว่าคนจีนจำเป็นต้องนับถือศาสนา และอีกด้านหนึ่งก็เกิดความสงสัยในศาสนา สองด้านนี้ขัดแย้งกันเองหรือไม่? อันที่จริงเขาได้เขียนไว้ชัดเจนในบทความเรื่อง “พวกเราต้องการศาสนาแบบใด” ในปี.ศ. 1923 จริงๆ แล้วศาสนาได้กินพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ในชีวิตมนุษย์ การเคลื่อนไหวของมนุษย์ส่วนใหญ่แล้วก็ล้วนแต่โน้มเอียงไปด้านศาสนา ศาสนาที่ว่ำนั้นไม่ใช่นับถือได้ตามใจชอบ มนุษย์มักจะคิดว่าคัมภีร์ของศาสนานั้นยิ่งฟังไม่รู้เรื่องยิ่งดี หลักเหตุผลบางข้อมนุษย์ยากที่จะเข้าใจ แต่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าใจมัน ถ้าไม่ได้มีการคิดไตร่ตรองก่อน ศาสนานั้นก็จะเป็นศาสนาที่มงายเรื่องภูติและเทพอย่างที่เราสวี่ต๊ชานกล่าวไว้ในบทความนั้น ก็คือผู้เข้าร่วมศาสนาไม่ได้เข้าใจความหมายของศาสนาอย่างถ่องแท้ อีกรวมเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัด อาจารย์เย่จื่อซิงเห็นว่า “เรื่องอีกวนไม่ใช่ผลงานที่แตกต่างแทนศาสนาคริสต์ทั้งหมดเรื่องหนึ่ง ตัวเอกหญิงของเรื่องเป็นคนจีนอย่างแท้จริง อีกทั้งขาดความเข้าใจในความรู้ของหลักคำสอนของศาสนาคริสต์”<sup>1</sup>

ไม่ว่าสวี่ต๊ชานจะนับถือศาสนาใดก็แล้วแต่ เขาไม่ใช่แค่รับคำสอนของศาสนามาเพียงอย่างเดียว ทว่าผ่านการไตร่ตรองก่อนแล้วค่อยเชื่อคำสอนนั้น ท่ามกลางปัญญาชนจีนไม่น้อยที่ถูกศาสนา คิดว่าศาสนาเป็นความมงายอย่างหนึ่ง แต่ในมุมมองของสวี่ต๊ชาน ศาสนากลับมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ดังนั้นจึงเขียนผลงานที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณทางศาสนาจำนวนมาก

## 2) ผลงานของสวี่ต๊ชานกับศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับคำสอนของศาสนาพุทธ สวี่ต๊ชานได้เขียนในคำนำของเรื่อง คงขานหลังอวี่ไว้ว่า “ชีวิตเดิมเป็นทุกข์” ผู้เขียนเห็นว่าคำกล่าวนั้นค่อนข้างใกล้เคียงกับคำสอนของศาสนาพุทธ ถ้าสวี่ต๊ชานคิดแนวคิดที่ว่าชีวิตมนุษย์นั้นเป็นทุกข์จากคำสอนของศาสนาพุทธ เช่นนั้นแล้วเขากำลังคิดว่าคำสอนของศาสนาพุทธนั้นมองชีวิตมนุษย์มีแต่ความโศกเศร้าอาดูรหรือ? ดังนั้น จึงเลือกศาสนาคริสต์ซึ่งเต็มไปด้วยแนวคิดที่เป็นความหวัง ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ผลงานสำคัญมากมายของเขาก็คงเน้นย้ำคำสอนศาสนาพุทธ เขาเห็นว่าเป็นสูตรยาที่ดี

<sup>1</sup> แปลจาก 夏志清 2005 《中国现代小说史》，复旦大学出版社，第 66 页。

สำหรับความลำบากในชีวิตจริง โดยเฉพาะใช้ “หลักปรัชญาความรัก” เป็นพื้นฐานในจิตใจมนุษย์

ในวัฒนธรรมของคนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วัฒนธรรมด้านศาสนาดั้งเดิมอยู่ในตำแหน่งที่ค่อนข้างโดดเด่น ลัทธิความเชื่อและศาสนาดั้งเดิมกับวิถีชีวิตคนในสังคมของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ยากที่จะแยกออกจากกันได้ อาจกล่าวได้ว่า ถ้าไม่เข้าใจศาสนาดั้งเดิมของคนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็จะไม่สามารถเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างแท้จริง

ไม่ว่าจะเป็นพม่า ลิงคโปร์ หรือมาเลเซียก็ตาม วัฒนธรรมในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เหล่านี้ต่างก็ได้รับอิทธิพลจากศาสนา วิถีชีวิตประจำวันของพวกเขามีเกี่ยวข้องกับศาสนาแทบจะทั้งหมด ศาสนาที่ว่านี้ไม่เพียงแต่ศาสนาพุทธเท่านั้น ยังรวมไปถึงศาสนาคริสต์ที่เผยแพร่มาจากตะวันตก ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู ลัทธิเต๋าและขงจื้อของจีนโบราณ รวมไปถึงความเชื่อท้องถิ่นด้วย ลักษณะเด่นที่สำคัญคือการนับถือศาสนาในคนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการหลอมรวมของหลายศาสนาเข้าด้วยกัน เทพที่เคารพบูชาจะมีระบบศาสนาพุทธ ระบบขงจื้อ หรือระบบนับถือพุทธมหายานและพุทธเถรวาท คนคนหนึ่งสามารถนับถือศาสนาแบบหลายระบบได้

ผลงานสามเรื่องของสวี่ตี้ซานได้แก่ “นกมิ่งมิ่งเหนียว”<sup>1</sup> “แมงมุมตอโย” และ “ภรรยาพ่อค้า” ต่างก็ใช้ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิหลัง จากที่กล่าวมาข้างต้นว่าฐานะของศาสนาในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีความสำคัญมาก ผลงานของสวี่ตี้ซานเหล่านี้ได้ใช้รูปแบบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ในเรื่อง นกมิ่งมิ่งเหนียวได้ประกาศถึงแนวคิดที่ว่า “ชีวิตขึ้นชม” เจียหลิงและหมิ่นหมิงตัวละครพระนางในเรื่องรักกัน เนื่องจากทางบ้านของทั้งสองฝ่ายคัดค้าน ดังนั้นไม่สามารถรักกันได้จริงๆ จึงเลือกวิธีการฆ่าตัวตาย พวกเขาเดินลงไปในน้ำเพื่อการพ้นทุกข์อย่างนิรันดร์ นิยายเรื่องนี้ใช้ประเทศพม่าเป็นภูมิหลัง พม่าเป็นเมืองพุทธแบบเถรวาทที่ถ่ายทอดมาจากอินเดีย จากแนวคิดดั้งเดิมของอินเดีย “นิพพาน” หมายถึงการปลดปล่อยอย่างหนึ่งให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เพื่อบรรลุถึงดินแดนแห่งความว่างเปล่า ความสงบ ความมั่นคง นิพพานเป็นดินแดนในอุดมคติที่ชาว

<sup>1</sup> มิ่งมิ่งเหนียว มาจากคำว่า jivajivaka (จิวิจิกะ) ในภาษาสันสกฤต เป็นนกในตำนานทางพุทธศาสนา เล่ากันว่ามีสองหัว.

พุทธโฆษาจารย์ ชาวพุทธบางคนคิดว่านิพพานก็คือดินแดนสุขาวดีหลังการตาย ตัวละครเอกในเรื่องนกมิ่งมิ่งเหนียวเปรียบเสมือนนกขีวขีวจะในตำนานพุทธที่มีสองหัว หากตายก็จะตายพร้อมกัน พวกเขาเชื่อว่าหลังการตายจะได้อยู่ด้วยกันตลอดไปในดินแดนสุขาวดีซึ่งทำความปรารถนาของพวกเขาให้เป็นจริงได้ แต่ว่าเป้าหมายของนิพพานคือสามารถบรรลุถึงความว่างเปล่าสามารถปลดปล่อยทุกอย่าง ผู้เขียนมีความเห็นว่าถ้าเกิดมองว่าการฆ่าตัวตายของตัวละครเอกนั้นเป็นทางเลือกที่มุ่งไปสู่นิพพาน อาจจะต้องกลับมาทบทวนคิดใหม่ การฆ่าตัวตายของพวกเขาเกิดจากความรู้สึกเบื่อโลก เป้าหมายแท้จริงคือดินแดนสุขาวดีในภพภาคหน้าที่ทำให้เขาทั้งสองคนสามารถอยู่ด้วยกันตลอดไปได้ ผู้แต่งบรรยายว่า “พวกเขาเดินทางไปในน้ำเปรียบเสมือนหนุ่มสาวที่เพิ่งแต่งงานใหม่จู๋มมือกันเข้าห้องหอกันอย่างสุขกายสบายใจ หากมีความเกรงกลัวแต่อย่างใดไม่” จากตรงนี้จะเห็นได้ว่าพวกเขาไม่ได้ต้องการดับสิ้นซึ่ง “ความยึดติด” แล้วบรรลุถึง “ความว่างเปล่า” (นิพพาน) พวกเขาไม่ได้มีความคิดที่จะสลายความยึดติดนี้เลย ดังนั้นอาจกล่าวได้แค่ว่าการฆ่าตัวตายของพวกเขาขึ้นเพื่อต้องการมุ่งสู่ชาติภพหน้าแห่งดินแดนสุขาวดี ไม่สามารถตัดสินได้ว่าสิ่งที่พวกเขาต้องการคือนิพพาน เรื่องนกมิ่งมิ่งเหนียวเรื่องนี้แม้ว่าจุดจบอาจดูเหมือนเป็นโศกนาฏกรรม พระเอกนางเอกฆ่าตัวตายด้วยกัน แต่ว่าสิ่งที่ผู้แต่งบรรยายเอาไว้กลับไม่ใช่โศกนาฏกรรมเพียงอย่างเดียว เส้นฉงเหวิน<sup>1</sup> ได้เขียนไว้ในบทความเรื่อง “พูดถึงกลัวสยอง” ว่า เรื่องนกมิ่งมิ่งเหนียวใช้รูปแบบสุหนาฏกรรมมาเป็นจุดจบแบบโศกนาฏกรรม” ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นคนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นชาวพุทธ ต่อให้ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง แต่ก็สามารถเข้าใจแนวคิดหลักในเรื่องนกมิ่งมิ่งเหนียวได้ ผู้เขียนไม่ได้เห็นด้วยกับการเลือกของตัวละครเอกทั้งคู่ แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเรื่องราวที่คล้ายคลึงกันในเรื่องนี้เห็นได้บ่อยครั้งมากในสังคมจริง เช่น พ่อของเจียหลิงมีความปรารถนาให้บุตรชายของตัวเองได้ออกบวชเป็นพระ ศาสนาพุทธเชื่อว่าการออกบวชสามารถสะสมบุญให้กับบิดามารดาได้ ในตอนนั้นอาจพูดได้ว่าการที่อยากให้ออกบวชนั้นเป็นความหวังของบิดามารดาโดยตลอด เนื่องจากปัจจัยด้านเวลา ดังนั้นอาจคาดการณ์ได้ยากว่าแนวคิดดังกล่าวยังเป็นที่แพร่หลายอยู่หรือไม่ แนวคิดคตินิยมลักษณะนี้ตรงกันข้ามกับแนวคิดทางวัฒนธรรมขงจื้อแบบจีนโบราณพอดี

<sup>1</sup> เส้นฉงเหวินเป็นนักเขียนจีนร่วมสมัยกับสวีตซาน มีชีวิตอยู่ในปีค.ศ. 1902-1988.

แนวคิดขงจื้อกล่าวว่า “กตัญญูมีความสำคัญมาก่อนสิ่งอื่น” และ “ร่างกายเส้นผมผิวหนังของเราได้รับมาจากบิดามารดา ทำลายไม่ได้ นั่นถึงเป็นการเริ่มต้นของคำว่ากตัญญู” ขงจื้อให้ความสำคัญกับระบบสังคมครอบครัวเป็นอย่างมาก แต่ศาสนาพุทธกลับสนับสนุนให้ละทิ้งทางโลกมุ่งสู่ดินแดนที่ว่างเปล่า

ในเรื่อง “แมงมุมต๋อย” มุมมองชีวิตของตัวละครเอกหญิงที่ชื่อว่าช่างเจี๋ยแฝงไปด้วยจิตวิญญาณทางศาสนาที่หลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่จิตวิญญาณทางศาสนาใดเพียงศาสนาเดียว ช่างเจี๋ยแสดงออกถึงทัศนคติที่ว่าด้วยการเป็นไปตามธรรมชาติ แนวคิดนี้สอดคล้องกับคำสอนหลักของเต๋า ส่วนศาสนาพุทธเห็นว่าสรรพสิ่งมีการเวียนว่ายและดับลง จิตใจมีความพึงพอใจในตัวเอง บริสุทธิ์ไร้ราคะ ในขณะเดียวกัน ช่างเจี๋ยได้ประสบกับความลำบากมาโดยตลอด แต่เธอก็ใช้หลัก “ความรัก” และ “ใจกว้าง” ของศาสนาคริสต์ด้วยเช่นกัน ผู้เขียนเห็นว่าช่างเจี๋ยมีส่วนที่คล้ายกับพระเยซู ไม่ว่าจะประสบกับความลำบากอะไรก็สามารถรักษาให้จิตใจสงบอยู่ได้ตลอด ไม่คิดแค้นผู้อื่น ใจกว้างของช่างเจี๋ยที่มีต่อโจรก็เช่นกัน เมื่อเธอเห็นว่าโจรที่ถูกจับได้นั้นได้รับบาดเจ็บ ไม่เพียงแต่ไม่เกลียดโกรธโจรผู้นั้น ทั้งยังพาโจรเข้าห้องให้นอนลงกับเตียงเพื่อทำการช่วยเหลือ ทำให้สามีของเธอใช้มีดเล็กแทงช่างเจี๋ยด้วยอารมณ์หึงหวง แม้ว่าสามีจะปฏิบัติเช่นนี้ต่อช่างเจี๋ย แต่ช่างเจี๋ยก็ยังคงรักษาอารมณ์ให้สงบนิ่งอยู่ได้ หาได้เกลียดแค้นไม่ หากมองในด้านคำสอนของศาสนาพุทธ จิตใจของตัวละครเอกหญิงคนนี้แฝงด้วยหลัก “อุเบกขา” ของศาสนาพุทธอยู่ตลอด ซึ่งก็คือไม่ว่าจะมีความสุขหรือมีความทุกข์ก็รักษาอารมณ์จิตใจให้เยือกเย็นไม่สั่นคลอนได้

เรื่อง “ภรรยาพ่อค้า” ชีวิตของตัวละครเอกชีกวนได้พบกับความทุกข์ความลำบากมากมาย แต่กลับพูดว่า “เรื่องในโลกมนุษย์นี้เดิมทีไม่มีการแบ่งแยกว่าสุขหรือทุกข์ ตอนคุณสร้างสรรค์เป็นทุกข์ ตอนปรารถนาเป็นสุข ตอนพบเจอกับเรื่องต่างๆเป็นทุกข์ ตอนกลับไปคิดถึงเป็นสุข ฉันลองเปลี่ยนคำพูดใหม่ก็คือ สิ่งที่เห็นข้างหน้าทุกสิ่งเป็นทุกข์ การกลับไปคิดถึงอดีตและอนาคตและความหวังเป็นความสุข” เธอแสดงออกมว่าเธอต้องการใช้ดินแดนที่มีทั้งสุขทุกข์นี้เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปล่อยวางและคลี่คลายปัญหาในทางจิตใจ เรื่องที่ผ่านมาในชีวิตของเธอล้วนแต่มีความสุขอยู่ภายใน ไม่ต้องกังวลแทนเธอ ต้องมองเรื่องที่อยู่ตรงหน้าอย่างปลงตก ชีกวนกล่าวว่า “การถูกบีบบังคับของมนุษย์เป็นปรากฏการณ์ทั่วไป การบีบบังคับที่มากที่สุดก็คืออำนาจแห่งธรรมชาติ...ฉันไม่เชื่อว่ามนุษย์ที่อาศัยอยู่บนโลกธรรมชาติจะสามารถมีวันที่จะเอาชนะธรรมชาติได้ ฟาติดย่อมมีวันสลาย มนุษย์ก็อาจจะแตกเป็นฝุ่นก๊าซหมุนไปตามแรง

ดึงดูดศูนย์กลางของจักรวาลโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นสิ่งที่ฉันเห็นล้วนแต่เป็นโศกนาฏกรรมทั้งนั้น ทุกเรื่องที่ผมสามารถรับรู้ความรู้สึกได้ล้วนแต่เจ็บปวด” ซิกวนรู้สึกได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ถ้าจะขจัดความกังวลใจดังกล่าวนี้ก็ต้องใช้วิธีดับสิ้นซึ่งความยึดติดและบรรลู่เข้าถึงความว่างเปล่า ตัวละครเอกเรื่องนี้ก็ช่างเจียในเรื่องแมงมุมต่อโยมิทัศน์คดีร่วมกัน พวกเขาที่ล้วนแต่ใช้หลักการให้เป็นไปตามธรรมชาติใช้ชีวิตไป “การให้เป็นไปตามธรรมชาติ” เป็นแนวคิดหลักของเต๋า ในขณะที่เดียวกันศาสนาพุทธได้ชักชวนให้คนมองโลกอย่างปลงตก ไม่ต้องกังวลใจกับเรื่องต่างๆ เพราะนี่คือธรรมชาติ

กล่าวโดยสรุปก็คือ ผลงานของสวี่ตี้ซานสะท้อนถึงวัฒนธรรมทางศาสนาหลากหลาย เช่น ศาสนาพุทธ เต๋า ขงจื้อ และศาสนาคริสต์ ปริญาทั้งสี่ใบของเขาศึกษาด้านวรรณคดีและศาสนาเป็นหลัก วรรณคดีและศาสนาต่างก็เป็นสิ่งที่เขาเชี่ยวชาญไม่ยากที่จะคาดเดาได้ว่าผลงานของเขาจะเขียนออกมาแนวไหน แม้ว่าเขาเคยอาศัยอยู่ที่อเมริกาและอังกฤษ แต่ผลงานของเขาพูดถึงและชื่นชมวัฒนธรรมประเทศโลกตะวันตกน้อยมาก เขายังคงเลือกที่จะเขียนทวีปเอเชียเป็นภูมิหลังของเรื่อง ไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าเอเชียมีความหลากหลายทางศาสนามากกว่ายุโรป ดังนั้นจึงใช้จิตวิญญาณทางศาสนาที่หลากหลายมาเขียนงานให้ผสมกลมกลืนกัน